

ዳኞች፡- ተሻገር ገ/ስላሴ

ሙስጠፋ አህመድ

ተፈሪ ገብሩ

ሸምሱ ሲርጋጋ

አብርሃ መሰለ

አመልካች፡- አቶ ይልማ ፈለቀ - ቀረቡ

ተጠሪ፡- አቶ ጥበቡ ፈለቀ አልቀረቡም

መዝገቡ የተቀጠረው ለምርመራ ሲሆን መርምረን ፍርድ ሰጥተናል።

ፍ ር ድ

ይህ የሰበር ጉዳይ የቀረበው ግራ ቀኙን ያከራከረው የአፈፃፀም ጉዳይ ይፈፀም ከተባለው ፍርድ ይዘት ውጭ እንዲፈፀም የሚገልፅ ዳኝነት ተሰጥቷል ወይስ አልተሰጠም? የሚለውን አከራካሪ ነጥብ በክርክር ሂደት ከተረጋገጠው የፍሬ ነገሮች ጉዳዮች እና አግባብነት ካለው የሕግ ድንጋጌዎች ጋር አገናዝቦና ተመልክቶ ተገቢውን ዳኝነት ለመስጠት በሚል ነው።

በዚህም መሰረት በጉዳዩ ላይ ግራ ቀኙ ከአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ጀምሮ እስከ ፌዴራል ጠቅላይ ፍ/ቤት ባለው ደረጃ በተደረገው ክርክር ግራ ቀኙ አሁን ለዚህ ሰበር ጉዳይ መነሻ ሆኖ የተያዘውን እና ለአፈፃፀሙ ክስ ምክንያት የሆነውን ጥቅምት 08 ቀን 2005 ዓ.ም በሽማግሌ ዳኞች አማካኝነት ጉዳዩ በእርቅ እንዲያልቅ ከማድረጋቸው በፊት እርቅ ባደረጉበት ምክንያት ግራ ቀኙ ከነበራቸው የንግድ ሽርክና ውል የመነጨ የሀብት ድርሻ ክፍፍል ጥያቄ ምክንያት ጉዳያቸው በፍ/ቤት ቀርቦ በመ/ቁ 10208 በሆነው መዝገብ የአሁን ተጠሪ በስሙ ተመዝግበው የሚገኙትን ንብረቶች ለአሁን አመልካች እንዲያካፍል ፍርድ መስጠቱንና በዚህ ፍርድ መሰረት ለማስፈፀም የአፈፃፀም ክስ ቀርቦ በክርክር ላይ እያሉ በአፈፃፀም ደረጃ የደረሰውን ጉዳይ አስመልክቶ ግራ ቀኙ በሽማግሌዎች አማካኝነት በእርቅ እንዲያልቅ ተስማምተው፤ በሽማግሌዎችም ታይቶ አሁን ለዚህ ሰበር ጉዳይ ምክንያት በሆነው ጥቅምት 08 ቀን 2005 ዓ.ም በተደረገው የእርቅ ስምምነት

መሰረት የአፈፃፀሙ ክስ እንዲዘጋ መደረጉን ገልጾ ለክርክር የአሁን ተጠሪ ይህ በአዳማ ዞን ክፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 10208 በሆነው መዝገብ ላይ አስቀድሞ ፍርድ ያገኘ ጉዳይ ነው በሚል የቀረበው ክስ ምን ዓይነት ውጭ የቀረበ ነው፤ ለጉዳዩ አወሳሰን አግባብነት ያለው ጥቅምት 8 ቀን 2005 ዓ.ም የተደረገው የእርቅ ስምምነት ብቻ ነው የሚል ክርክር ከማቅረባቸው በቀር በግልፅ የካዱት ጉዳይ አይደለም።

ክስ ምን ዓይነት ውጭ የቀረበ ክርክር በመሆኑ ምክንያት አንድ ክርክር ውድቅ ሊደረግ የሚችለው ደግሞ የፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕግ መነሻና ዋነኛ ዓላማ የሆነውን የተከራካሪ ወገን የመደመጥ መብት ለማስከበር ሲባል ክርክርና ማስረጃ ስርዓቱን ጠብቆ በሚደረግበት ፍ/ቤት እና የክርክር ደረጃ እንዲቀርብ ለማድረግ ነው። ይህ አሁን በአሁን አመልካች በኩል የጉዳዩን አመጣጥና መነሻ ለማስረጃት ሲባል የቀረበው ክርክር ጉዳይ በፍ/ቤት ቀርቦና ታይቶ በመዝገብ ፍርድ የተቋጨበት ነው የሚል እስከሆነና ይህም አሁን ክርክር ከተነሳበት ጉዳይ ጋር ቀጥተኛ ግንኙነት ያለው እስከሆነ ድረስ ፍሬ ነገሩ እንደተባለው አይደለም፤ ሐሰት ነው የሚባል ከሆነ ይህንኑ በቀላል ለመግለፅ እና ለማስረጃት የሚቻል እንጅ ከሕግ ሐሳብ ውጭ በመራቅ የተሟላ የክርክር ሂደትን ጠብቆ በሙግት ደረጃ ነጥሮ እንደማይወጣ ጉዳይ ተቆጥሮ በደፈናው በስርዓት ውጭ ያቀረበ ነው ለማለት የሚያበቃ አይደለም። በዚህም የተነሳ እና ከክርክሩ መገንዘብ እንደሚቻለው ለአፈፃፀሙ ምክንያት የሆነውና በሽማግሌዎች ፊት ጥቅምት 02 ቀን 2005 ዓ.ም ባደረጉት የእርቅ ስምምነት ላይ የካርታ ቁጥር 0442/2001 በሚል የተገለፀው የንግድ ቤት ለግራ ቀኙ የሽርክና ስራ ውል በመነጨ የአሁን ተጠሪ ግማሽ ድርሻ ለአሁን አመልካች ሊያካፍል ይገባል ተብሎ ፍርድ ያረፈበት ይህንኑም ፍርድ በማስፈፀም የአፈፃፀም ክስ ከቀረበ በኋላ አፈፃፀም ደረጃ የቀረበውን ክርክር በዚሁ የእርቅ ስምምነት አቋርጠው የእርቅ ስምምነት እንደተካው ተደርጎ በእርቅ ስምምነት መሰረት እንዲፈፀም የተደረገ ስለመሆኑ እስካልተካደ ድረስ የካርታ ቁጥር 0442/2001 በሚል የተጠቀሰው ስህተት በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁጥር 2008 እንደተመለከተው በእርቁ አፃፃፍ ጊዜ የተፈፀመ የአፃፃፍ ስህተት ነው ከሚባል የተለየ ትርጉም የሚያሰጠው አይደለም። የአሁን ተጠሪም ይኸው ንብረት ክፍፍል የሚደረግበት ከዚህ በፊት ፍርድ ያረፈበት በኋላም በሽማግልና የእርቁ ሰነዱ ላይ የተጠቀሰውና ክፍፍል የሚደረግበት ንብረት መሆኑን ተቀብሎ የንብረቱ ግምት በሽማግሌዎች የእርቅ ሰነድ ከተመለከተው ሊያንስ አይገባም፤ በተከታዩም ቀጠሮ ይህ ክፍፍል የተደረገበት ንብረት በባዶ መሬትነት የሚታወቅ እንጅ ቤት የሌለው መሆኑን የከተማው አስተዳደር አስቀድሞ የሰጠውን ማረጋገጫ ቀይሮ ማስረጃ ሰጥቶኛል ስለዚህ ባዶ መሬት የህዝብና የመንግስት ስለሆነ ላካፍል አይገባም በሚል መከራከራቸውን ከመረጋገጡ በቀር በካርታ ቁጥር 0442/2001 በሚል የተሰየመው ንብረት አከራካሪ ሆኖ ከተገኘው ንብረት የተለየ ነው በሚል ክስ ፍ/ቤት ጀምሮ

እስከዚህ ሰበር ሰሚ ችሎት ባለው የክርክር ደረጃ ያቀረበው የማስተባበያ ክርክር ማስረጃ የለም። አልተገኘም

ስለሆነም ከዚህ በፊት አስቀድሞ በፍርድ ተቋጭቶ ያደረገው የግራ ቀኝ ጉዳይ በአፈፃፀም የክስ ደረጃ ደርሶ እያለ በግራ ቀኝ ስምምነት የአፈፃፀሙ ጉዳይ ጥቅምት 08/2005 ዓ.ም በሽማግሌዎች አማካኝነት በተደረገው የእርቅ ስምምነት መሰረት እንዲፈፀም አድርገው መሰማማታቸው የተረጋገጠ ጉዳይ ለመሆኑና በዚህም የእርቅ ስምምነት መሰረት በእርቅ ሰነዱ ላይ የአሁኑ ተጠሪ ለአመልካች በድርሻነት ሊያካፍል ይገባል በማለት የተገለፀውን ገንዘብ ከእነ መጠኑ የአሁኑ ተጠሪ ስለመክፈሉ ተረጋግጦ ቀሪውን ለክርክሩ ምክንያት የሆነውን የንግድ ቤት በሽማግልና ዳኞች የእርቅ ስምምነት መሰረት ሽማግሌዎች አሸጠው ድርሻ ድርሻቸውን ለማከፋፈል ባደረጉት ጥረት ያጋጠመውን መንተት በማሳየት ቀሪው ተግባር በፍርድ ቤት እገዛ እልባት እንዲያገኝ የተደረገበት አስቀድሞ በፍርድ የተቋጨው እና በአፈፃፀም ደረጃ ደርሶ የአፈፃፀሙ ጉዳይ በእርቅ ሰነዱ መሰረት እንዲመራ የተደረገበት የዚያው ተከታይ እና ቅጥያ ነው ከሚባል በቀር እራሱን እንደቻለ ፍርድም ሊቆጠር የሚችል አይደለም።

በመሆኑም የካርታ ቁጥር 0442/2001 በሚል ጥቅምት 08 ቀን 2005 ዓ.ም ለተደረገው የእርቅ ሰነድ ላይ የተደረገው የካርታ ቁጥር አጠቃቀስ በአፃፃፍ ስራ ምክንያት የተከሰተ ግድፈት መሆኑን የሰር የአዳማ ከፍተኛ ፍ/ቤት ተገንዝቦ ያው በፊትም ሆነ በኋላ ስለእርቁ ጉዳይ በተደረሰው ስምምነት ላይ የተጠቀሰው ንብረት እንጂ ሌላ የተለየ ንብረት አለመሆኑን በማረጋገጥ የአፃፃፍ ስህተቱ እንዲረታም አድርጓል ከሚባል በቀር የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት በሰጠው ውሳኔ ላይ እንዳሰፈረው ትችት ለአፈፃፀም መነሻ የሆነው የፍርድ ይዘት በአፈፃፀም የክርክር ጉዳይ ላይ እንዲለወጥ ተደርጓል የሚያሰኝ አይደለም።

የአሁን ተጠሪ በበኩሉ አፈፃፀሙን ከዳር ለማድረስ ሲል ፍ/ቤቱ ባከናወነው የባለሙያ ግምት ስራ ውጤት አስቀድመን በስምምነታቸው ለተገለፀው የንብረቱ ግምት መጠን በታች ሊሆን አይገባም በሚል ያቀረቡትን የመከራከሪያ ነጥብ እንደተመለከትነው በእርግጥም በእርቅ ሰነዱ ላይ የተመለከተው የንብረቱ ግምት ብር 1,000,000.00 /አንድ ሚሊዮን ብር/ ግምት ሽማግሌዎች ሸጠው በሚል ተጠቅሶ እያለ ፍ/ቤቱ ይህንኑ በሽማግሌዎች አማካኝነት የተደረሰውን የንብረት ክፍፍል ስራ ከዳር ለማድረስ ሲል የመሸጫ ዋጋውን እንደገና ሲያስገምት ከዚህ በሰነዱ ከተገለፀው በታች ስለመሆኑ የተካደ ጉዳይ አይደለም።

ይሁን እንጅ የዚህ አነስተኛ ሆኖ የተያዘው የንብረት ግምት ለሐራጅ ሽያጭ ሥራ ሲባል የተያዘ የመሸጫ መነሻ ዋጋ ነው የሚባል እንጂ ንብረቱ በዚህ በባለሙያ ግምት መሰረት እንዲሸጥ የተደረገ መሆኑን አያመለክትም በዚህ ግምት መሰረት ሊሸጥ የሚችል ነው የሐራጅ ውጤት

ከመታወቁ በፊት ለመደምደም የሚቻል አይደለም። ስለሆነም ውጤቱ እንደሰጋታቸው ሆኖ ከተገኘ ከውጤቱ በኋላ ስርዓቱን ጠብቀው እንዲታረም ከማድረግ በቀር የተጀመረውን የአፈፃፀም ጉዳይ ግን ቀሪ ለማድረግ የሚያበቃ የክርክር ይዘት ሆኖ አላገኘነውም።

ከዚህ በላይ በተዘረዘሩት የፍርድ ሀተታዎች አንፃር የክልሉ ሰበር ሰሚ ችሎት የሰጠው ዳኝነት መሰረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ሆኖ ስላገኘነው የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ዉ ሳ ኔ

1. የአሮሚያ ብ/ክ/መንግስት ጠቅላይ ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በፋ/ቁ 175732 በቀን 19/12/2006 ዓ.ም የሰጠው ፍርድ ተሸሯል። የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት እና የክልሉ ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ሰሚ ችሎት እንደቅደም ተከተሉ በፍይል ቁጥር 16457 በቀን 26/02/2006 እና በፍይል ቁጥር 172185 በቀን 11/03/2006 ዓ.ም የሰጡት ዳኝነቶች ፀንተዋል።
2. በስር የአዳማ ልዩ ዞን ከፍተኛ ፍርድ ቤት የተጀመረው የአፈፃፀም ክርክር ጉዳይ ሊቀጥል ይገባል መባሉ በአግባቡ ነው ብለናል።
3. በዚህ የሰበር ክርክር ምክንያት ግራ ቀኙ ያወጡትን ወጭና ኪሳራ ለየራሳቸው ይቻሉ
4. የዚህ የክርክር ውጤት አስከሚታወቅ ድረስ በሚል በዚህ የሰበር መዝገብ ላይ ጥቅምት 05 ቀን 2007 ዓ.ም ተሰጥቶ የነበረው የዕግድ ትዕዛዝ ተነስቷል።
መዝገቡ ተዘግቷል። ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ብ/ይ

AR AR